

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”**

**ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА
И АДМИНИСТРАЦИЯ”**

**КАТЕДРА „АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ
НАУКИ”**

**ПО-ВАЖНИ ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ
ЗА РАЗРАБОТВАНЕ И ЗАЩИТА НА ДИПЛОМНА
РАБОТА – ОКС „БАКАЛАВЪР”**

2020

© Проф. д-р Павел Павлов, доц. д-р Мария Великова,
доц. д-р Светла Михалева, 2011, доц. д-р Велислава Николаева
© Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”,
Университетско издателство, 2011, актуализирана март 2020

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ПРОЦЕДУРА ЗА ПОДАВАНЕ НА ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ДИПЛОМНА РАБОТА	4
II. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ПРИ РАЗРАБОТВАНЕ НА ДИПЛОМНА РАБОТА	5
III. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ОБЕМА, СТРУКТУРАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА	7
IV. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО СТИЛА И ТЕХНИЧЕСКОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА	9
V. УКАЗАНИЯ ЗА ЗАЩИТАТА	11
VI. ПРОЦЕДУРА НА ЗАЩИТАТА	12
VII. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИЗГОТВЯНЕТО НА ЕКСПОЗЕТО	13
ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА	14
<i>Приложение 1</i> Заявление за разработване на дипломна работа	15
<i>Приложение 2</i> Възлагателно писмо	16
<i>Приложение 3</i> Декларация за авторство	17

I. ПРОЦЕДУРА ЗА ПОДАВАНЕ НА ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ДИПЛОМНА РАБОТА

До разработване на дипломна работа за ОКС „бакалавър” се допускат студенти, които:

- Имат среден успех от семестриалното си обучение не по-малко от „Мн. Добър 5,00“, доказан със хорариумна справка в последен семестър на обучение, а в Заявлението (*Приложение 1*), се посочва среден успех до 7 семестър (за студентите от редовна и дистанционна форма на обучение) и до 8 семестър включително (за студентите от задочна форма на обучение).
- Са подали **Заявление по образец** (*Приложение 1*) в началото на последния семестър на обучение.

Важно е да знаете, че:

- *При избора на тема трябва да се ръководите от специализацията, която предполага Вашата специалност и проблемните области, които представляват интерес за Вас. Важно е да знаете, че всяка дипломната работа има практико-приложна част, в която теоретичния проблем заявен в темата на разработка, се изследва в реална организация. Изборът на тема и организация е дело и ангажимент на дипломанта. Това може да е организацията, в която работите или всяка организация, за която можете да получите актуална и достоверна информация по заявената от Вас тема. Изключително положително впечатление прави, когато анализираната проблематика в дипломната работа е по заявка на самата организация. Това се посочва в т. нар. Възлагателно писмо (*Приложение 2*), което е добре да подадете заедно със Заявлението, но можете да приложите и към готовата дипломна работа.*
- *Желателно е предварително да сте получили съгласието на преподавателя, който бихте искали да бъде Ваш научен ръководител. За целта си подгответе кратко експозе (около страница), в което да опишете Вашата идея за тема и съдържание (примерна структура на дипломната работа (ДР)), които да му предложите за обсъждане.*

Не забравяйте, че темата трябва да съответства на професионалната област на потенциалния научен ръководител. В този случай при подаването на Заявлението посочвате и името на научния ръководител.

- *Ако Вие не можете да изберете сами научния ръководител на бъдещата си дипломна работа, следва да подадете Заявлението като оставите частта за избор на ръководител непопълнена. При обсъждане на вашето Заявление Катедреният съвет ще Ви определи научен ръководител, съобразно посочената от Вас тема на дипломна работа, а Вие ще бъдете своевременно информирани. В този случай към Заявлението прилагате и кратко експозе (около страница), в което описвате Вашата идея за тема и съдържание (примерна структура на дипломната работа (ДР)). Към експозето можете да посочите и примерен списък с литература по темата, която предлагате.*
- *Темите и научните ръководители на дипломните работи се утвърждават от катедрения съвет на катедра "Администрация, управление и политически науки" до началото на последния семестър на обучение, независимо дали в Заявлението сте посочили такъв, или не. За научни ръководители можете да избирате хабилитирани лица и лица, които притежават образователната и научна степен „доктор“.*
- *Заявлението (Приложение 1) се подава в електронен вариант, в указания срок на секретаря на катедрата (по електронна поща).*
- *Вашият тютори ще Ви информират за решението на Катедрения съвет относно подаденото от Вас Заявление.*

II. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ПРИ РАЗРАБОТВАНЕ НА ДИПЛОМНА РАБОТА

Възможност за разработване на дипломна работа за ОКС „бакалавър“ се предоставя на отлични студенти, които по този

начин могат да **разкрият** още по-добре придобитите по време на обучението си знания и умения:

- да **анализират** литературни **източници**, нормативни **документи**, приложни **материали**, аналитични **разработки** и др.;
- да **осмислят** и **критично** да **оценяват** съществуващата **практика**, българския и чуждестранния **опит** в работата на органите на държавната власт на централно и на териториално равнище и на техните администрации, в дейността на бизнес организациите;
- да **изследват** **конкретно** административно-управленско **звено/сфера** от публичната администрация и бизнес администрацията, организациите с нестопанска цел и др. и/или **комплекс от дейности** от типа на: публично-частни партньорства; концесии и обществени поръчки; работа по проекти; работа с персонала; инструменти за повишаване на качеството в дейността на администрацията; инфраструктурно осигуряване и др.
- На тази основа следва да се **направи критичен анализ** и да се **дефинират** по възможност **конкретни предложения** за **подобряване** на дейността на съответното звено/сфера на дейност.
- По този начин дипломантите **защитават** (доказват) **способностите** си за **отлична/много добра оценка** на придобитите знания и умения, което е важна **предпоставка** за **успешно участие** в **конкурс** за заемане на изпълнителска, експертна и/или младша ръководна **длъжност** в публичната администрация и бизнес администрацията.

NB:

- Изпитната комисия **високо оценява личния принос** на дипломанта, неговите **собствени виждания, разсъждения, оценки и изводи** по разглежданата проблематика, дори някои

от тях да подлежат на дискусия. Особено се **цени** провеждането на **собствено**, макар и малко, документално или емпирично **изследване**.

- **Условие за допускане** на дипломната работа до защита пред изпитната комисия е **авторството на текста**. Студентът **предава** заедно с готовата разработка и **Декларация за авторство** (*Приложение 3*). Независимо от това, **Научният ръководител проверява** дипломната работа за **авторство** преди да я определи за завършена и при спазване на **Правилата за предотвратяване на изпитни измами и плагиатство** във ВСУ “Ч. Храбър”.

III. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ОБЕМА, СТРУКТУРАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА

- Препоръчителен **обем**: около 70–80 страници.
- Препоръчителна **структура**: **заглавна страница (по образец), съдържание, увод, изложение**, оформено в отделни глави, всяка от които е със своя вътрешна структура (параграфи); **заключение**; използвана **литература**.
- **УВОД**
- Препоръчителен **обем**: 2–3 страници.
- **Набляга се** върху **актуалността** на темата, **обосновава се интересът** към нея.
- **Задължително се формулират**: **обектът и предметът, целта**, конкретните изследователски **задачи** на дипломната работа.
 - **Обектът** на дипломната работа може да бъде политика, практика, сфера (област), отрасъл, звено и т.н., върху които се полагат **управленски въздействия** за постигане на **конкретни резултати**.

- **Предметът** на дипломната работа е тясно обвързан с **обекта** и следва да **отразява** негови **качествени характеристики, съдържателни аспекти** на проблематиката, която се изследва, и др.
- **Целта** е конкретният **резултат**, който трябва да се постигне с разработването на дипломната работа. При **формулирането** на **целта** обикновено се перифразира наименованието на дипломната работа.
- **Задачите** са **последователността**, конкретните **„стъпки“** към постигане на целта. При **формулирането** на задачите обикно-вено се перифразират наименованията на отделните глави или на параграфите в тях.
- Конкретизират се **ограничителните условия** на разработката.
- В края на увода се посочва **методологията** на изследването (научни подходи, научни методи, научен инструментариум).

ИЗЛОЖЕНИЕ

- Препоръчителен **обем**: около 60 страници.
- **Структуриране** на изложението: в **три** глави (всяка от които се състои от 3–4 параграф, без допълнително „раздробяване“ на изложението на подпараграфи) или в **две** глави (всяка от които съдържа 4–5 параграф, без допълнително „раздробяване“ на изложението на подпараграфи). **За предпочитане е класическата структура от три глави.**
- **Съдържанието** на отделните глави и на параграфите в тях трябва:
 - да **кореспондира пряко** с изведените в увода обект, предмет, цел, изследователски задачи;
 - да е **балансирано** (съразмерно), т.е. всеки параграф да обхваща между 6–7 стр. или 9–10 стр. в зависимост от възприетата структура и броя на параграфите в главите;

- да **съответства смислово** на **наименованието** на главата и на съответния параграф;
- да има **теоретична част, аналитична част, практико-приложна част**. При класическата структура от три глави това могат да бъдат съответно I, II и III глава. Желателно е в края на всяка глава да има **изводи и препоръки**. Това позволява по-лесната проследимост на формулираните в Увода цел и задачи.
- Литературните **източници** трябва да се цитират коректно в текста (под линия).
- **NB:**
- Литературните източници не бива да се преписват дословно, трябва да се перифразират, анализират, да се правят изводи. Когато се работи с литературни източници (особено с аналитични доклади и т.н.), трябва да се **внимава да не се използват остарели, фактически и съдържателно неточни изрази**, напр.: „С оглед присъединяването на Р България към ЕС...” или „През 2019 г. се очаква...”, или да се **правят предложения, които вече са реализирани**.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Препоръчителен **обем: 2 – 3 страници**.
- **Обобщават се резултатите** от проучването.
- Правят се **конкретни изводи, препоръки** и др.

IV. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО СТИЛА И ТЕХНИЧЕСКОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА

- **Стилът** на изложението, във **всички негови структурни части**, трябва да е **еднакъв**. Препоръчително е да се **употребяват** сегашно историческо време, безлични глаголни форми.

- Препоръчителен **шрифт** – Times New Roman 14.
- **Оформление на страницата:** горно отстояние – 2,5 см, долно отстояние – 2,5 см, ляво отстояние – 2,5 см, дясно отстояние – 1,5 см, 28–32 реда на страница (параграф 1,5 между редовете), 58–60 символа на ред.
- Всяка глава трябва да започва на **нова страница**, да се изписва с **главни букви, болд**.
- На **нова страница, форматирана по същия начин започват още** Увод, Заключение, Списък с използвана литература, всяко Приложение.
- **Структурните части** на главата (отделните параграфи) следват **една след друга**, като преди наименованието на всеки нов параграф (т.е. след края на текста на предходния) се оставя интервал. Заглавията се изписват с **малки букви, болд**.
- При използване на **съкращения** сложното наименование, което се съкращава, се **изписва изцяло** при употребата му за **първи път**, а след това в **скоби** се посочва **абривиатурата**, напр. Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА).
- Препоръчително е **болдът**, т.е. потъмненият шрифт, да се използва само за **наименованията** на главите и параграфите или за **отделни думи/изрази** в текста, които дипломантът смята за особено важни. Ако е необходимо да се отвори текст/израз в изложението, може да се използва шрифт *италик*, т.е. наклонен шрифт.
- **Таблиците и фигурите**, ако има такива, трябва да бъдат номерирани. Препоръчително е да имат и **наименования** и да са форматирана по еднакъв начин. Желателно е под всяка таблица и фигура да се посочи и източник.
- Препоръчително е при **изброяване** в текста **да не се използват цифри**, а знаци, които да са еднакви в цялата дипломна работа.

- Справката за **литературните** източници трябва да е представена съгласно **изискванията** (източниците да са подредени по азбучен ред по фамилното име на автора, да се изписват пълните интернет адреси и т.н.). За образец можете да използвате списъка на Препоръчителната литература на настоящото методическо ръководство или други установени стандарти, съгласувано с научния ръководител.
- Трябва да се внимава да не се допускат правописни и печатни грешки.

V. УКАЗАНИЯ ЗА ЗАЩИТАТА

- В срок от **един месец преди защитата** студентът трябва да представи **готовата** си дипломна работа за **финално утвърждаване** от **научния си ръководител**, който със своя **подпис** върху титулната страница на книжния екземпляр **удостоверява** нейната **завършеност**. Дипломна работа, която не е подписана от научния ръководител не се допуска до защитата.
- Одобрената **дипломна работа се предава в катедрата в два екземпляра** – един на **хартиен носител** и един на **електронен носител**.
- Катедреният съвет на катедра “Администрация, управление и политически науки” утвърждава рецензента на дипломната работа. Рецензенти могат да бъдат хабилитирани лица и лица, които притежават образователната и научна степен „доктор“.
- Рецензията на дипломната работа с предложение за допускане/недопускане до защита се предоставя на дипломанта не по-късно от три дена преди защитата.
- Защитата е публична. На нея присъстват вашите колеги и членовете на Държавната изпитна комисия.

- По време на защитата **задължително носете в себе си:** екземпляр от **дипломната работа**, идентичен с този, който сте предали; **рецензията** на дипломната работа и предварително подготвени **отговори** на въпросите, поставени в нея; предварително разработено **експозе** (кратко представяне) на дипломната работа; **лист и химикал** за записване на въпросите, които ще ви бъдат зададени от членовете на комисията.
- Бъдете **ясни, кратки и точни**, не се увличайте в многословие!

VI. ПРОЦЕДУРА НА ЗАЩИТАТА

1. Дава ви се думата за представяне на дипломната работа: изчитате или разказвате експозето (**за не повече от 3–5 минути**). В експозето **не се отговаря** на въпросите от **рецензията**.
2. Дава се думата на рецензента (ако присъства) или някой друг прочита рецензията. След прочитането на рецензията **не бързайте да отговаряте** на поставените в нея **въпроси!**
3. Дава се думата на членовете на комисията за въпроси. Записвайте **всеки въпрос**, като все още **не бързате да отговаряте!**
4. След като въпросите от членовете на комисията се изчерпят, отново ви се предоставя думата:
 - Съвсем накратко отговаряйте на въпросите от рецензията – с не повече от 3–4 изречения на въпрос, **точно, конкретно и ясно!**
 - Отговаряйте последователно на въпросите на комисията – с не повече от 3–4 изречения на въпрос, **точно, конкретно и ясно!**
 - С това защитата приключва.

VII. ИЗИСКВАНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИЗГОТВЯНЕТО НА ЕКСПОЗЕТО (КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДИПЛОМНАТА РАБОТА ПО ВРЕМЕ НА ЗАЩИТАТА)

- Експозето е **кратко: не повече от 2-3 страници** (с параметри на оформяне на текста както в дипломната работа и с продължителност **не повече от 3–5 минути**).
- В експозето се **представя, а не се преразказва** дипломната работа. Това означава, че в него трябва:
 - да се **обосноват интересът** към темата и нейната **актуалност**;
 - да се посочат **предметът и обектът** на изследването; **целта** и изследователските **задачи** (резюмиран вариант на увода).
 - да се посочат **конкретни (а не общи, с пожелателен характер)** обобщения, изводи, резултати (резюмиран вариант на заключението).

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. **Велчева, Н.** (2013) Всичко за дипломната работа (от заданието до защитата). Нови знания, С.
2. **Еко, У.** (2013) Как се пише дипломна работа. Труд, С.
3. **Коева, Ст. и П. Бодурова.** (2004) Методическо пособие за подготовка и разработване на дипломна работа. Унив. изд. на ВСУ “Черноризец Храбър”, В.
4. **Мавродиева, И.** (2005) Академично писане. Изграждане на успешни писмени и устни умения в процеса на академичната комуникация. Сема РШ, С.
5. **Савов, В.** (2007) Дипломна работа и бакалавърска теза: подготовка, оформяне, защита. С., http://www.diplomniplus.com/Diplomna_Kak_se_pishe.pdf, достъпно на 13.02.2019.
6. **Тасев, Г., Г. Асенов, М. Ширкова и И. Цнев.** (2008) Как се разработва дипломна работа и научен отчет по проект: Методически указания за разработване на дипломен проект (работа) за образователно-квалификационна степен “бакалавър” и “магистър” и научен отчет по проект. С.
7. **Христов, П., В. Томов и Е. Гавраилов.** (2007) Ръководство за разработване на дипломни работи. Унив. изд. на ВСУ “Черноризец Храбър”, В.
8. **Цветкова, М.** (2013) Наука със стил: писане на дипломен проект. Ентусиаст, С.

Приложение 1

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ “ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”
ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И АДМИНИСТРАЦИЯ”

КАТЕДРА “АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ
НА КАТЕДРЕНИЯ СЪВЕТ
НА КАТЕДРА “АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”

ЗАЯВЛЕНИЕ

От:

Фак. №:; тел:

Специалност

Форма на обучение

Среден успех от курса на обучение:

(изчислява се от дипломанта до предпоследен семестър включително)

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА КАТЕДРЕНИЯ СЪВЕТ,

Моля, да ми бъде разрешено да подготвя дипломна работа на тема:

.....
(тема на дипломната работа на български език)

.....
(тема на дипломната работа на английски език)

с научен ръководител:¹

Съгласен:
(подпис на научния ръководител)

гр. Варна, 2020 г.

С уважение:
(подпис на дипломанта)

Попълва се от катедрата:

За научен ръководител на дипломанта е определен:

.....
Ръководител катедра:

¹ Научният ръководител се назначава от катедрата. Ако Вие сте получили съгласието на преподавателя, можете да го посочите, но окончателното утвърждаване на тема и научен ръководител се осъществява от Катедрения съвет. Попълнените заявления се изпращат по електронен път на секретаря на катедрата.

ВЪЗЛАГАТЕЛНО ПИСМО

ОТНОСНО: Разработване на дипломна работа за потребностите на фирма ‘.....’

Уважаема доц. Великова,

Обръщаме се към Вас с молба за съдействие да насочите изявен студент (дипломант) от Вашата катедра, който да разработи дипломна работа по възложена от нас тема. Във връзка с текущите потребности на „.....“ от особен интерес биха били изследвания в областта на

С готовност ще предоставим необходимата за разработване на дипломния проект изходна информация.

Благодаря за съдействието!

Дата:
гр.

С уважение:.....
(подпис)

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА АВТОРСТВО

Долуподписаният/ Долуподписаната

.....

Декларирам, че настоящата дипломна работа на тема:

.....
.....

е мое лично дело.

Декларирам, че съм спазил(а) изискванията за авторско право по отношение на използваните в дипломната работа източници.

Декларирам, че не съм използвал(а) неправомерно чужди текстове, без коректно да посоча техния автор и източник.

Дата:

Подпис:.....